

zij (evenals Scholten) als lid van de begeleidingscommissie zelf partij was en medeverantwoordelijk voor de uiteindelijke beslissingen, zal de lezer in het achterhoofd moeten houden. In een afsluitende brief aan de toekomst maakt zij duidelijk die verantwoordelijkheid niet te willen ontlopen. Het betekent wel dat het verslag niet gezien moet worden als een afgewogen oordeel over de uitgevoerde restauratie. Dat zal elders, door anderen en vooral door de tijd worden geveld.

In het hoofdstuk 'Reputatie' laat Scholten zien hoe het graf vanaf het begin vooral bij buitenlandse bezoekers bewondering oproep. Dat is nog steeds zo. De meeste bezoekers van de Nieuwe Kerk zijn buitenlanders voor wie Delft behoort tot de verplichte nummers van drie dagen Holland. Relatief weinig Nederlanders kennen dit vaderlandse Top 100-monument, dat behoort tot de absolute hoogtepunten van de zeventiende-eeuwse Nederlandse kunst. Moge *De prins en De Keyser* bijdragen tot een grotere bekendheid van het praalgraf en tot een beter begrip van de complexe vragen die de restauratie van een dergelijk kunstwerk met zich meebrengt.

Jeroen Westerman

H. Jamin, *Kennis als opdracht. De Universiteit Utrecht 1636-2001* (Utrecht: Matrijs, 2001, 224 blz., ISBN 90 5345 188 9).

Kennis als opdracht verschijnt op het moment dat de Universiteit Utrecht haar 365ste verjaardag viert. Het boek is bedoeld als een introductie op de geschiedenis van deze universiteit, en vormt de opmaat van een reeks publicaties die zullen verschijnen tot aan 2011, het jaar waarin de universiteit 375 jaar bestaat. Dit universitaire geschiedenisproject wordt begeleid door een commissie geschiedschrijving Universiteit Utrecht en is ingebed in het programma van het onderzoeksinstituut voor geschiedenis en cultuur.

Jamin heeft zich, onder meer door tijdgebrek, bij het schrijven van deze publicatie beperkt tot de bestaande literatuur. In de inleiding geeft de auteur aan dat zijn studie vele hiaten kent door met name het ontbreken van detailstudies. Latere publicaties zullen dan ook meer op specifieke onderwerpen gericht zijn. Deze studie biedt in die zin dus geen verrassende nieuwe inzichten. Het boek is vooral geschreven voor een breed publiek en tracht in vogelvlucht de geschiedenis van deze universiteit weer te geven.

De auteur behandelt in een viertal delen achtereenvolgens de voorgeschiedenis van de Universiteit Utrecht (circa 700-1636), de periode tussen 1636 en 1815, de periode tussen 1815 en 1940 en de naoorlogse periode. In het korte eerste hoofdstuk (11-28) beschrijft Jamin het moeizame proces van de oprichting van een universiteit voor de stad Utrecht. De behoefte aan een universiteit nam toe met het groeiende stedelijke bewustzijn en de stijgende vraag naar hoogopgeleiden. Uiteindelijk kreeg Utrecht in 1636 een academie binnen de stad.

Het tweede hoofdstuk (29-104) over de stedelijke academie, behandelt de periode 1636-1815. Had de academie in haar beginfase, mede doordat de hoogleraren vaak van Duitse afkomst waren, nog een internationaal karakter, rond 1750 kwam daar verandering in en zien we tevens hoe de samenstelling van de studentenbevolking een steeds sterker Utrechts en Nederlands karakter kreeg. Ook het doel van de studie veranderde in de loop van de zeventiende en achttiende eeuw. De algemene academische vorming verloor haar aantrekkingskracht, het merendeel van de studenten ging studeren om toegang te krijgen tot een bepaald beroep of tot de patricische elite. Hoogleraren hielden zich niet meer alleen met 'zuivere' wetenschap bezig, maar het wetenschappelijk onderwijs ging zich als geheel tevens steeds meer richten op de maatschappij.

In de tweede helft van de achttiende eeuw raakte de academie steeds meer in verval. Het studentenaantal bereikte een dieptepunt en de academie kwam zelfs aan de rand van de afgrond te staan, toen de Fransen haar in 1811 degradeerden tot een *école secondaire* (een soort 'middelbare school').

Het derde hoofdstuk (105-176) begint in 1815, als de Utrechtse universiteit deel van een nationaal onderwijsstelsel gaat uitmaken. De universiteit zou uiteindelijk in het laatste kwart van de negentiende eeuw een enorme groei doormaken. Deze groei werd veroorzaakt door een grote toestroom van studenten zonder gymnasiale vooropleiding. Met name de medische, wis- en natuurkundige faculteiten zouden van deze groei profiteren. Door de opkomst van de moderne natuurwetenschappen en de daarmee samenhangende professionalisering van de wetenschapsbeoefening verdween het verlicht-humanistische vormingsideaal uit het universitair onderwijs.

Het laatste hoofdstuk behandelt de periode 1940-2001 (177-204). Na de oorlog veranderde er binnen de universiteit weinig. Door een sterke toename van het aantal studenten in de jaren zestig moest men uitwijken naar een plek buiten de stad: de Uithof. De studentenbeweging zorgde er uiteindelijk voor dat in 1971 het oude bestuursstelsel werd vervangen door een nieuwe, democratische vorm. De jaren zeventig en tachtig waren vooral de jaren van ingrijpende bezuinigingen. Ondanks die blijvende financiële krapte liet (en laat) de Universiteit Utrecht zich van haar ambitieuze kant zien.

Wat duidelijk naar voren komt uit deze studie is dat de universiteit met haar onderwijs en onderzoek midden in de samenleving staat. De wetenschapsbeoefening is voor de ontwikkeling van onze samenleving een zeer invloedrijke en misschien zelfs de belangrijkste factor geworden. Jamin is erin geslaagd om met behulp van de bestaande literatuur een compact en duidelijk overzicht te schetsen. Dit helder geschreven en rijk geïllustreerde boek is dan ook een aardige introductie op de geschiedenis van deze universiteit en maakt nieuwsgierig naar de nog komende, meer gedetailleerde studies.

Edwin Maes

N. Bracke, *Bronnen voor de industriële geschiedenis. Gids voor Oost-Vlaanderen (1750-1940)* (Gent: Academia press, 2000, 424 blz., ISBN 90 382 0242 3).

Bronnenoverzichten voor de industriële geschiedenis bestaan er voor het Nederlands grondgebied niet. Het is dan ook een aangename verrassing dat op dit terrein in België het voortouw is genomen. In samenwerking met het provinciebestuur van Oost-Vlaanderen heeft de vakgroep Nieuwste Geschiedenis van de Universiteit Gent, in de persoon van Nele Bracke, een kloek overzicht vervaardigd. Na een historiografisch overzicht, dat zich zoals de hele bundel naast enkele algemene aspecten grotendeels beperkt tot de provinciegrenzen, volgt eerst een uitgebreide bibliografie. De bijna 1500 verwijzingen zijn thematisch, geografisch en naar aard geordend, terwijl ook kruisverwijzingen per cluster gegeven zijn. Helaas is de literatuur zonder enige annotatie en een aanwijzing van de uitvoering en omvang weergegeven. Wat moet ik mij bijvoorbeeld voorstellen bij een mij onbekende titel (excuses aan de samenstellers) als *Industrie, homme et paysage. Industry, man and landscape*. Is dit een tweetalig werk? En beperkt de inhoud zich tot België of is deze ook grensoverschrijdend? Zo vind ik het wel handig en belangrijk om te weten dat de *Bibliographie générale des industries a domicile* 301 pagina's telt, de moeite waard om eens over te laten komen naar mijn bureel. Niet alleen de titels smaakten naar meer, ook de namen van enkele heemkundige periodieken als het *Trojaans Hobbelpaard* of *Appeltjes van het Meetjesland*.